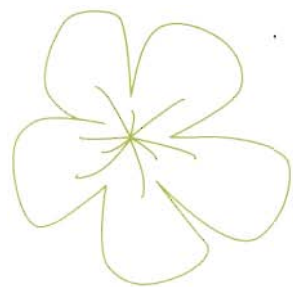

Bomen nieuws

Zomer
2007

Bereik duizenden
liefhebbers en
vakmensen.

Adverteer in
Bomennieuws!

zie www.bomenstichting.nl
of bel 030-2303510

Mr B.M. Visser & Partners

Juridische Raadgevers
Natuur, Bos en Landschap

Ravenhorsterweg 61, 7103 AR Winterswijk
telefoon: 0543 - 51 85 17 / fax: 53 46 93
e-mail: bmvisser@freeler.nl

→ Overheid → Bedrijven → Instellingen → Particulieren

Met aandacht seizoenen vooruit

www.vanhelvoirtgroenprojecten.nl

- aanleg
- onderhoud
- boomverzorging
- grondwerken
- bestratingen
- daktuinen
- verplanten
- snoeien
- roeien
- standplaatsverbetering
- onderzoeken
- grondafwisseling
- bomenzand
- BIM

VAN HELVOIRT
GROENPROJECTEN BV

Oostervijklaan 8A - 3056 RD Berkel-Enschot - Telefoon (013) 540 82 00 - Fax (013) 540 82 01 - www.vanhelvoirtgroenprojecten.nl

Workshop 'Nieuwe bomenverordening minder regels, goede bescherming'

Gaat binnenkort de kapvergunning over in de omgevingsvergunning? Hoe moet de gemeente zich hier op voorbereiden? Welke ruimte heeft de gemeente om de regels te versoepelen en tevens de bomen goed te blijven beschermen? De Bomenstichting heeft daar uitgesproken ideeën over. Deze workshop laat zien welke afwegingen aan een nieuwe verordening voorafgaan en welke mogelijkheden er zijn om de regels zorgvuldig aan te passen.

donderdag 5 juli 2007

Het programma bestaat uit inleidingen van Edwin Koot, projectleider bij de Bomenstichting en Bas Visser, juridisch raadgever Natuur, Bos en landschap. 's Middags wordt door middel van een workshop getoetst waar sterke en zwakke punten van het huidige gemeentelijke beleid zitten, en waar kansen liggen om de kwaliteit van bescherming op peil te houden of zelfs te verbeteren.

Aanmelden

De workshop vindt twee keer plaats in het centrum van Utrecht. Inschrijven kan door het inschrijfformulier van de website www.bomenstichting.nl te downloaden en dit volledig ingevuld aan de Bomenstichting toe te sturen. De kosten bedragen € 350,- per persoon. Beheerderabonnees van de Bomenstichting krijgen 20% korting. De tweede en volgende deelnemer van een organisatie krijgt eveneens een korting van 20%.

**herhaling
vanwege grote
belangstelling**

**Bomen
stichting**

In dit nummer...

Robinia of acacia?

De bomen hebben weer blaadjes, dat staat vast. Maar benoemen met wat voor blaadjes we te maken hebben is lang niet iedereen gegeven. Verwarring heerst alom. Wetenschappelijke namen laten geen twijfel, maar de omzetting naar het Nederlands maakt het ingewikkeld. Vooral omdat in het dagelijkse gebruik Nederlands en wetenschappelijk kriskras door elkaar wordt gebruikt. Ik geef wat voorbeelden. Heb je het over venijnboom dan staren de meesten je aan, maar als je over *Taxus* praat dan gaat er bij een groep ingewijden een lichtje branden.

In het vorige nummer kwam de beverboom aan bod. Die gaat bij de doorsnee liefhebber als tulpenboom door het leven. Maar een tulpenboom is heel wat anders, zo bleek uit het artikel. Met beverboom wordt de *Magnolia* bedoeld en met tulpenboom de *Liriodendron*.

Nog eentje onthoud ik u niet: de acacia of *Robinia*. 'Acacia' is eigenlijk de foute Nederlandse naam voor de *Robinia pseudo-acacia*. In het Nederlands gebruiken we voor deze boom wel vier verschillende woorden door elkaar, zoals: 'gewone acacia'.

Dat het soms helemaal fout kan gaan bewijst het volgende. Laatst ontving ik een folder van het grootste Zweedse woonwarenhuis in ons land met daarin wat pagina's over houten tuinmeubelen. Daarbij stond een toelichting over zorgvuldig houtgebruik en geen rooibouw plegen. De folder meldde dat de tuinstoeltjes waren gemaakt van acaciahout en robiniahout: "... twee houtsoorten die ... (piep) ... gebruikt voor het tuinmeubelen-assortiment. Het zijn duurzame hardhoutsoorten van hoge kwaliteit".

Vermoedelijk had de grondlegger voor het benoemen van planten en dieren zich in zijn graf omgedraaid bij het vernemen van het voorgaande. Die grondlegger was Carolus Linnaeus. Een Zweed nota bene, maar wel met Nederlandse wortels. En dit jaar herdenken we wereldwijd zijn geboorte, 300 jaar geleden. Daarover leest u in Kort nieuws het een en ander.

En u had bij het zien van het omslag vast al begrepen dat de gewone acacia in dit nummer in het zonnetje wordt gezet. Deze boomsoort werd iets meer dan honderd jaar voor Linnaeus' geboorte vanuit Noord-Amerika naar Europa getransporteerd.

Frank Moens

Goede voorbeelden

In wijkrenovaties, bij verdichting van bebouwd gebied en verandering van bestemming loopt het vaak niet goed af voor de aanwezige bomen. Dat het ook goed kan gaan ondervond de Bomenstichting in samenwerking met de Hogeschool VanHall-Larenstein. Susan Boonman doet drie goede voorbeelden uit de doeken.

4

Jeroen Heindijk: "Het verhaal dat de boom vertelt, is ook jouw verhaal."

Mensen laten ervaren dat ze onderdeel zijn van een groter geheel, de natuur. Dat is de drijfveer van Jeroen Heindijk. Jeroen verzorgt reizen naar oude bomen in Engeland, hij houdt lezingen en organiseert projecten die tot doel hebben de verhouding tussen mens en natuur te herzien. Noor Krikhaar was in gesprek hem en gaat verder in op één aspect van zijn vele activiteiten.

8

Takken afzagen

Velen denken dat de beste tijd om bomen te snoeien de winter is. Dat is niet zo. Bovendien is het afzagen van takken op een juiste manier minder simpel dan het lijkt. Maar bomen laten zelf zien hoe het zou moeten. Erik Platje geeft uitleg.

10

En verder in dit nummer:

Bomenverordening 2007	7	Kort nieuws	20
Oude beuken worden snel schaars	12	De Stelling	21
Boeken en zo	13	Helène van der Poel	23
Boomperikelen in Berkelland	16	Agenda	23
Column: Bomen in opspraak	17	Colofon	23
		Rijp & Groen	24

foto omslag:
Robinia pseudoacacia (gewone acacia)
foto: Frank Moens

Het samenspel tussen bomen en bouwen

Tussen bomen en de bebouwde ruimte ligt een spanningsveld. 'Bomen passen niet in het ontwerp dat we in gedachten hebben of bomen maken het werken ter plekke een stuk ingewikkelder,' wordt vaak gezegd. Maar als in het prille begin de bomen er al bij betrokken worden, dan kan met enige creativiteit een mooi ontwerp

gemaakt worden. Bovendien, het nemen van beschermingsmaatregelen voor de bomen tijdens de werkzaamheden is gewoon onderdeel van het project. Aan de hand van tien voorbeelden laat de Bomenstichting zien dat bomen de bouwwereld juist kunnen inspireren en dat dit tot succesvolle projecten leidt.

Susan Boonman

In het najaar van 2006 is met hulp van zes studenten van de Hogeschool van Hall Larenstein gezocht naar goede, inspirerende voorbeelden van bouw- en infrastructurele werken waarbij bomen ingepast zijn. Uit 40 geselecteerde voorbeelden heeft een jury de tien meest inspirerende gekozen die bovendien aan de selectiecriteria van de Bomenstichting voldeden. In de jury zaten mensen uit zowel de bouw- als de bomenwereld: Remco Valk (Ned. Ver. van Boomverzorgende bedrijven), Kees Duijvesteyn (TU Delft, hoogleraar Milieutechnisch Ontwerpen), Marja van der Tas (lid VROM Raad), Jo Beltman (Stadswerk) en Edwin Koot (Bomenstichting).

Eén van de belangrijkste selectiecriteria was dat het project niet langer dan 10 jaar geleden afgerond mocht zijn. Andere selectiecriteria waren: duurzaamheid, de locatie (beeldbepalendheid, toegevoegde waarde), boom past in het ontwerp en de inpassing is een inspiratiebron voor anderen. Door het voeren van diverse gesprekken met projectontwikkelaars, groenbeleids mensen, architecten en boomverzorgers, is onderzoek gedaan naar wat nu de succesfactoren zijn van een goede inpassing van bomen in de woonomgeving. Drie van de tien voorbeelden tonen we hier. Een uitgebreide beschrijving van alle tien projecten vindt u terug in de publicatie 'Samenspel tussen bomen en bouwen'.

Boom als middelpunt

Om het winkel- en woningaanbod in Uden uit te breiden, heeft de gemeente in 1998 een nieuw stedenbouwkundig centrumplan opgesteld. Binnen deze reconstructie zou een rondweg met parkeerplaatsen worden aangelegd. Langs de voormalige weg stond echter een plataan. Na protesten van lokale groepen en bewoners, zou deze verplant worden. De voorbereidingen voor verplanting waren al getroffen, toen de inrichting van de buitenruimte aan de orde kwam. Men is toen toch gaan kijken of de plataan niet alsnog ingepast kon worden. Na enig geschuif met de inrichting van het straatprofiel bleek dit inderdaad mogelijk. De boom was nu een randvoorwaarde voor de verdere inrichting van de buitenruimte. Dit vergde de nodige aanpassingen, zoals het afkoppelen en verleggen van kabels en leidingen die onder de boom doorliepen. Maar mede dankzij de ingezette expertise en toezicht van een boomdeskundige is de boom een belangrijk element geworden voor het winkelende publiek en de bewoners. Tevens is er maatschappelijk draagvlak gecreëerd voor het behoud van bomen. Dit project geeft duidelijk aan dat er per situatie goed onderzocht moet worden of een boom ingepast kan worden, en dat creativiteit hierbij nodig is. De jury oordeelde hier: "De boom brengt als groen element balans in de versteende omgeving."

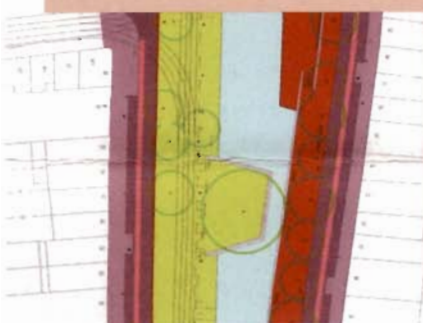
Electriciteit, telefoon en vochttransport voor de boom lopen allemaal kris-kras door elkaar (boven). Foto op de linker pagina laat het resultaat zien van de veranderingen van de oude situatie (onder).

Een boom als kunstobject

Nadat Rotterdam in 2001 was aangewezen als culturele hoofdstad werd de buitenruimte opgeknapt. De Westersingel zou daarbij een culturele as worden. Daar stond een monumentale plataan, ook wel de Breitenbachboom genoemd, vernoemd naar de Zuid-Afrikaanse dichter Breiten Breitenbach. Doordat Rotterdam relatief weinig monumentale bomen kent, moest deze behouden worden. De boom had echter een zeer oppervlakkige beworteling en een twijfelachtige conditie, zodat vervanging meer voor de hand leek te liggen. Toch is gekeken of behoud mogelijk was. Na onderzoek van een boomverzorgend bedrijf is besloten de doorwortelbare ruimte uit te breiden en de boomkroonstabiliteit te borgen door het herstellen van kroonankers. De werkzaamheden, zoals het gefaseerd ophogen van het maaiveld, vonden deels vanaf het water plaats en deels vanaf de straatzijde. Om tot slot de plataan ook letterlijk in de spotlights te zetten, zijn grondspots geplaatst.

De conditie, stabiliteit en levensverwachting van de boom zijn sindsdien duidelijk verbeterd. De boom is inmiddels een markant herkenningspunt aan de Westersingel geworden. "Een kunststuk met een sokkel in de vorm van een schiereiland", aldus het jury oordeel.

De monumentale plataan aan de Westersingel, ook wel Breitenbachboom genoemd, siert de nieuw vormgegeven waterpartij en oevers. De boom staat 's avonds letterlijk in de spotlights (foto en plattegrond hiernaast).

(links boven) De oude situatie met de ommuurde groeiplaats.

Al vanaf het ontwerp rekening moeten houden met aanwezige monumentale bomen geeft duidelijkheid voor het hele bouwproces. Het resultaat is er ook naar (foto boven). Geheel rechts de oude situatie..

Symbiose tussen gebouw en boom

Op een braakliggend stuk grond van een voormalig garagebedrijf in Nijmegen zouden begin 2000 woningen gebouwd worden. Hiervoor was een bestemmingsplanwijziging nodig. Daarbij kwamen twee monumentale bomen in beeld die op het opgekochte terrein stonden. De gemeente stelde de randvoorwaarde dat de bruine beuk en Hollandse linde behouden moesten blijven. Bijkomend voordeel was dat grote vertraging door mogelijke bezwaarprocedures daardoor voorkomen kon worden. De architect is er vervolgens mee aan de slag gegaan. De consequentie was wel dat er minder woningen gerealiseerd konden worden. Ook de ondergrondse parkeergarage zou op een andere plek moeten komen. Bij de uitvoering was het werken ter plekke door de beschermde groeiplaats met vaste bouwhekken ook lastiger. Maar ook daar werd een oplossing voor gezocht. Uiteindelijk vormen de bomen in combinatie met de woningen een harmonieus beeld. Dit wordt in stand gehouden door de vereniging van eigenaren die nu de zorg draagt voor het onderhoud van de bomen. "Het inpassen van de bomen geeft meerwaarde aan de woningen", aldus de jury.

Conclusie

De onderzochte voorbeelden laten zien dat het inpassen van bomen in het ontwerp tot prachtige resultaten leidt. Juist als bomen als inspiratiebron dienen is het eindresultaat succesvol. De samenhang tussen boom en directe omgeving levert dus een meerwaarde op.

Helaas hangt nog steeds het inpassen van een boom te vaak af van het toeval. De voorbereidende fase van een project is dan ook een belangrijk aandachtspunt. Door een goede inventarisatie van de locatie tezamen met een goed gemeentelijk bomenbeleid, dat zorgt voor een helder toetsingskader voor (bouw)projecten, kunnen bomen op tijd in beeld komen. Uiteraard is het minstens zo belangrijk dat de standplaats van de bomen tijdens de werkzaamheden goed beschermd is.

Uit de onderzochte projecten leren we eveneens dat lokale groengroepen een belangrijke invloed hebben op planprocessen waarbij bomen betrokken zijn. Mede dankzij hun inzet zijn enkele van deze tien voorbeelden tot stand gekomen. Ons credo is dan ook: 'Betrek hen bij het planproces!' Dit kost weliswaar tijd, maar het resultaat is wel een breed gedragen plan.

De jury in actie (van links met de klok mee): Marja van der Tas, Remco Valk, Jo Beltman, Edwin Koot, Kees Duijvestijn en juryvoorzitter Hélène van der Poel.

Nieuwe publicatie:

SAMENSPEL TUSSEN BOMEN EN BOUWEN

In deze publicatie worden tien inspirerende voorbeelden besproken waarbij bomen succesvol zijn ingepast in bouwprojecten en infrastructuurele werken. Van ieder project wordt kort een situatieschets gegeven en de totstandkoming van het uiteindelijke ontwerp. Vervolgens worden de maatregelen voor het behoud van de bomen besproken en het eindresultaat, met een evaluatie van de belangrijkste leermomenten. Dit alles wordt rijkelijk ondersteund met beeldmateriaal: foto's, plattegronden en ontwerpschetsen. Een leerzame en inspirerende publicatie voor iedere ontwerper, architect, projectontwikkelaar, boomverzorger, ambtenaar en bestuurder.

Samenspel tussen bomen en bouwen

Susan Boonman
uitgave: Bomenstichting
56 blz, full colour
ISBN 978-90-70405-20-5
€ 19,- donateurs € 15,-

Bomenverordening 2007

Keuze uit Algemeen of Groene Kaart - model

Edwin Koot

Vrijwel wekelijks kondigt een gemeente aan het kapverbod te willen beperken en volgt daarmee andere gemeenten die voorgingen met het vereenvoudigen van de kapverordening. Dit past in het streven van de overheid om het aantal regels te verminderen. Helaas gebeurt het snoeien in de kapregels veel te vaak ondoordacht en onzorgvuldig. Er is duidelijk behoefte aan een nieuwe standaard, die gemeenten bij dit proces helpt.

De nieuwe Model Bomenverordening 2007 van de Bomenstichting geeft dit houvast. Het is een onmisbaar hulpmiddel voor gemeenten en belangengroepen om het aanpassen van de kapregels in goede banen te leiden.

Het feit blijft dat veel gemeenten de regeldruk toch willen verminderen. De Model-Bomenverordening 2007 stelt gemeenten in staat daar op verantwoorde wijze gevolg aan te geven. Het model kent twee varianten: het algemene model en de groene kaart. Om de keuze voor een van de twee makkelijker te maken is bij het model een afwegingsmodule opgenomen.

Model-Bomenverordening 2007: twee varianten

Algemeen model

In het algemene model is voor iedere boom dikker dan 10 cm doorsnede een kapvergunning nodig. Hier zijn enkele uitzonderingen op. Voor bomen in particuliere tuinen geldt dat een vergunning pas nodig is bij een doorsnede van meer dan 20 cm. Bomen die op een perceel (incl. bebouwing) van minder dan 120 m² staan zijn ook niet kapvergunningplichtig. De belangrijkste uitzondering vormen de monumentale bomen, als deze op een door de gemeente opgestelde lijst staan. Voor deze bomen is altijd een kapvergunning nodig.

Voordeel is dat een dergelijk model betrekkelijk eenvoudig is door te voeren.

Groene kaart - model

In het Groene kaart - model is een kapvergunning noodzakelijk voor aangewezen beschermde boomobjecten. Met boomobjecten worden bedoeld:

- vlakken (groene zones, parken, wijken, buitenplaatsen);
- lijnen (laanbeplanting, houtwal, dijk- of singelbeplanting);
- punten (monumentale boom of boomgroep).

Deze zijn vastgelegd op de Groene Kaart met bijbehorend register.

Voordeel van het aanwijzen van beschermde objecten is dat men precies weet wat de kwaliteit is van het bomenbestand in de gemeente. Nadeel is dat het veel tijd kost om die beschermwaardige boomobjecten zorgvuldig in kaart te brengen en met regelmaat te actualiseren.

Model Bomenverordening 2007

De nieuwe standaard van de Bomenstichting en Stadswerk Nederland voor het inrichten van de gemeentelijke verordening. Boekje met tekst en uitleg en cd-rom met de digitale versie van de twee varianten.

uitgave: Bomenstichting
samenstelling: Edwin Koot i.s.m. Bas Visser
ISBN 978-90-70405-21-2
€ 19,- donateurs € 15,- (excl. verzendkosten)

Groene Kaart of monumentale bomenlijst?

Er is een duidelijk verschil tussen een lijst met monumentale bomen en een Groene Kaart. De lijst met monumentale bomen beschrijft de belangrijkste exemplaren, de pareltjes, her en der aanwezig in de gemeente. De Groene Kaart laat zien wat de kwaliteit van ál het groen in de gemeente is. Met de kaart kan een gemeente dus vastleggen wat de waarde van bijvoorbeeld een bomensingel of een park als geheel is. De Groene Kaart geeft daarmee een totaal beeld van de te beschermen boomobjecten, en moet een samenhangend geheel vormen, met de nadruk op dat laatste. Dat betekent dat er een duidelijke visie aan het ontstaan van de groene kaart ten grondslag moet liggen en dat duidelijk moet zijn wat de waarden en functies van de boomobjecten zijn.

Eerst bomenbeleid evalueren

De Bomenstichting doet geen uitspraak tussen beide modellen. Ze roept echter wel gemeenten met klem op niet alleen te kijken naar de mogelijkheden om (een deel van de) kapregels te laten vervallen. Gemeenten moeten eerst een duidelijke visie hebben hoe zij met hun waardevolle groen en bomen om willen gaan, en die moet veranderd zijn in het hele gemeentelijke groen- en bomenbeleid. Daarbij is het noodzakelijk dat gemeenten tevens bepalen hoe bomen en boomobjecten in hun gemeente het beste beschermd kunnen worden. De samenhang tussen beleid en regelgeving is hierbij cruciaal. Pas dan kan goed beoordeeld worden of bepaalde kapregels overbodig zijn. De Model-Bomenverordening 2007 geeft de handvatten die voor een zorgvuldige afweging nodig zijn.

Jeroen Heindijk: “Het verhaal dat de boom

Jeroen Heindijk is de drijvende kracht achter de jaarlijkse excursies naar oude bomen in Engeland. In het excursiegebied (Kent, Surrey en Sussex) zijn nog zeer oude bossen te vinden en heel veel solitaire bomen. Zijn kennis van deze bomen en zijn enthousiaste verhalen maken deze excursies heel bijzonder.

Jeroen laat zich inspireren door de Engelse (boom-)sjamaan Dusty Miller, Masai, Aboriginals en Natives uit Amerika. Hij is voorzitter van de Stichting BigHeart die het werk van oorspronkelijke volkeren ondersteunt en is actief voor de Stichting Lippe-Biesterfeld NatuurCollege.

Noor Krikhaar

“Ga met me mee naar het bos en ik laat je beleven hoe het is om met bomen of het bos contact te maken.” Duizendpoot Jeroen Heindijk werkt op vele fronten in natuur, ecologie en educatie. Hij is niet alleen ervaringsgericht docent in natuurbeleving maar wil ook graag zijn kennis kwijt over krijgskunst. In 1993 richtte hij Gallery Geronimo op, een galerie voor authentieke kunst, gebruiksvoorwerpen en geneeskruiden.

“Zeer oude bomen, geestverwanten van onze voorouders, nog van ver voor de jaartelling, vertellen nog steeds hun verhaal.” Jeroen Heindijk laat graag anderen delen in zijn ervaringen. “Weinigen onder ons kennen deze bomen, mede door hun zeldzaamheid, en omdat nooit iemand ons heeft gewezen op hun bestaan. De oudste bomen vind je aan de overkant van het kanaal, in Engeland en in Ierland. De mensen die in de buurt van zo'n oude boom wonen blijken deze vaak zelf niet eens te kennen, of hem zelfs maar te hebben gezien! Vreemd, want wie lang genoeg stilstaat bij een boom merkt dat deze een verhaal te vertellen heeft. Hoe ouder de boom, des te dieper is de spiegel waarin je kijkt. Het verhaal dat de boom vertelt, is ook jouw verhaal.” Hij geeft als voorbeeld de taxus. “Deze boom heet in het Engels 'Yew', dat komt waarschijnlijk van You (Jij). Jij bent een andere ik, een spiegel waarin ik kijk. Bomen communiceren voornamelijk beeldend. Vroeger vonden mensen deze beeldende communicatie met bomen een vanzelfsprekendheid. De bomen vertelden waar je wild en vruchten kon vinden of een tak om een stevig stuk gereedschap van te maken. Dat gebeurde door het beeld ervan in het innerlijk van de persoon te projecteren.”

Link

De mens verwijderde zich van de natuur, maar staat er minder ver vanaf dan pessimisten denken. “Het is een kwestie van benaderen, van een band leggen. Zo merkte ik op de Floriade dat mensen zich terugtrokken van de bomen in bakken. Ze wilden daar niet aan voelen. Ik wees ze erop dat als je oma in het ziekenhuis ligt, je daar toch ook heen gaat. Benader dan ook deze bomen met hetzelfde gevoel. Het is even de knop omdraaien. De houding die hierbij hoort is het voorbeeld wat onze kinderen nodig hebben, wij moeten met deze handelingen als ‘volwassenen’, een voorbeeld geven.”

Jeroen laat zich inspireren door de Engelse (boom-)sjamaan Dusty Miller, Masai, Aboriginals en Natives uit Amerika. Hij is voorzitter van de Stichting BigHeart die het werk van de oorspronkelijke volkeren ondersteunt. Jeroen Heindijk draait zijn hand ook niet om voor cursussen op locatie voor groepen. Zijn motto: “Talk with nature and nature will talk to you”.

vertelt, is ook jouw verhaal"

Onderdeel van de natuur

Zo is Jeroen Heindijk actief voor de Stichting Lippe-Biesterfeld NatuurCollege. Het NatuurCollege verzorgt lezingen en organiseert projecten die tot doel hebben de verhouding tussen mens en natuur te herzien in de relaties: landbouw en natuur, gezondheid en natuur, onderwijs en natuur en parken. "Wij zijn daar waar spiritualiteit en natuur elkaar ontmoeten", legt Jeroen Heindijk uit. "We willen een bijdrage leveren aan het intensiveren van de relatie mens en natuur, op alle bewustzijnsniveaus. Al het leven is met elkaar verbonden, we zijn onderdeel van de natuur in al haar diversiteit. Mens en natuur zijn één geheel."

"Vroeger leefden we heel dicht bij bomen, later kozen we voor een andere weg. We trokken weg uit de bossen, er ontstonden boerderijen en dorpen. Het begin van de civilisatie?" Jeroen Heindijk betwijfelt het. "We werden uiteindelijk bang voor het bos." Bomen op straat, in het park en natuurlijk ook in het bos, zijn in staat ons weer onze 'innerlijke boom' te doen voelen, daar is hij zeker van. Dat is ook één van de redenen dat hij drijvende kracht is achter Natuur-Wijs.

Natuur-Wijs is een vernieuwend educatief programma voor kinderen. "Je moet kinderen al heel jong leren hoe verweven natuur met ons leven is." Natuur-Wijs wil niet op de ouderwetse manier kinderen opdrachten geven om de natuur te leren kennen. Natuur-Wijs is bedoeld om kinderen ervan te doordringen dat zij deel uitmaken van de natuur, zodat zij er een relatie mee krijgen.

Bruggen slaan

Daarom wil Natuur-Wijs natuureducatie structureel in het onderwijs opnemen. "Het mooiste is als alle kinderen elke week met de leerkrachten en vaak met boswachters naar buiten gaan en bijvoorbeeld de seizoenen volgen! Daar gaat het om. We bereiden Natuur-Wijs dan ook in de praktijk voor. We geven hints en werken aan voorbereidingslessen. Het gaat niet om het uitdelen van een stapel paperassen, een paar A-4tjes zijn meer dan genoeg." Het is uiteindelijk het doel om vakoverstijgend bezig te zijn. Alles is terug te herleiden naar de natuur, ook vakken als aardrijkskunde en geschiedenis. Deze zijn heel levend te maken als kinderen zich er ook iets bij kunnen voorstellen. Die bruggen willen we slaan."

Het programma is voornamelijk bedoeld voor kinderen van vier tot achttien jaar. Klas 7 van de St. Nicolaasschool in Odijk bijt het spits af. Scholen in Den Haag volgen. "Respect, duurzaamheid en eenheid zijn begrippen die kinderen met de paplepel moeten worden ingegeven. Als een boswachter gestrest is en hij wil dieren inventariseren gaat hij eerst even tegen een boom staan, zijn zintuigen worden alert en hij

foto's op deze blz. Geertemarie de Gelder

neemt de omgeving in zich op. De kinderen luisteren en doen graag mee. Soms is de beloning groot, we zagen een hele groep herten van heel dicht bij. Tegelijkertijd leren we de kinderen ook de rust in zichzelf te vinden en te reflecteren aan de natuur."

Natuur-Wijs is een samenwerkingsverband tussen drie partijen: het NatuurCollege, de Universiteit Utrecht en Staatsbosbeheer. Boswachters zijn ook verbonden met dit project. Voortbordurend op de ervaring van boswachters en vooral ook op hun passie voor de omgeving worden de lessen voorbereid. Er kan en moet nog veel meer gebeuren als het gaat om het bewust worden van de natuur. Heindijk: "Denk ook eens na over hoe je kinderen tot vier jaar de natuur laat beleven. Leer ze kijken en let op: jouw houding is hun voorbeeld!"

Noor Krikhaar is freelance tekstschrijver

Het lijkt zo makkelijk, een tak van een boom afzagen. Maar in de praktijk valt het vaak tegen. Takken scheuren maar zó uit. Bovendien: wanneer kun je nu het beste zagen, kan dat echt alleen maar in de winter? En moet je een tak zo dicht mogelijk tegen de stam verwijderen, of juist niet? Bomen laten zelf zien hoe het op een goede manier moet, omdat ze van nature ook zelf takken afstoten. Erik Platje illustreert aan de hand van foto's van een omheining met gekloofde stammetjes in de buurt van Spa wat er gebeurt als je de natuur zijn gang laat gaan.

fig. 1

Takken correct afzagen: de boom geeft het goede

Iemand die bomen wat nauwgezetter bekijkt zal het wel eens zijn opgevalen: in de kronen van zowel jonge als van oude bomen zien we regelmatig afgestorven takken. Bij gezonde bomen is het afsterven van die takken veelal het gevolg van een tekort aan licht: de boom stoot zijn weinig productieve takhout af. Dit is een natuurlijk proces, dat niet direct moet worden geïnterpreteerd als een teken van conditievermindering. De boom stuurt het natuurlijke afstoten van een tak door de cellen aan de basis van die tak te vullen met afsluitende en beschermende stoffen. De tak krijgt steeds minder vocht en nutriënten aangeleverd, waardoor de groei wordt onderdrukt en de tak uiteindelijk afsterft.

Hoewel het zelfsnoeiende vermogen van bomen niet moet worden onderschat, is het misschien wel te veel gevraagd dat de bomen rekening houden met daken van woningen. Laat staan dat ze anticiperen op de aankoop van uw lang gewenste kampeerwagen.

Takaanhechting

Het houtweefsel van de stam en de takken is duidelijk gescheiden. In iedere jaarring groeit het weefsel langs

elkaar en vormt zo een dubbele laag. Omdat het weefsel van de stam ook rond de tak wordt geleid, ontstaat vaak een prominente verdikking aan de basis van de tak: de takkraag. Bij het afsterven van een tak sterft natuurlijk ook al het weefsel van de tak af dat zich in de stam bevindt. Om verspreiding van houtrot naar de hele stam zoveel mogelijk te voorkomen, vormt de boom op de contactvlakken van stam- en takweefsel beschermende afgrenzelingszones en wel op dezelfde wijze als dat gebeurt bij de natuurlijke takafstoting. Door bij snoei buiten de takkraag te blijven, wordt het stamhout

niet beschadigd en kan de boom de afgrenzelung optimaal gestalte geven.

Wondovergroeiing

In de jaren na de snoei zal er vanuit de wondrand een ring hout rond en over de snoeiwond worden gevormd. Dit is wondomwallingsweefsel, dat uiteindelijk ook kan vergroeien. De snoeiwond is dan niet hersteld, maar uitsluitend afgedekt! De takstomper onder blijft dood en kan zelfs verder verrotten. Het wondomwallingsweefsel sluit dan een holte af. Bij een correct uitgevoerde snoei verloopt de wondovergroeiing op zijn best.

fig. 2

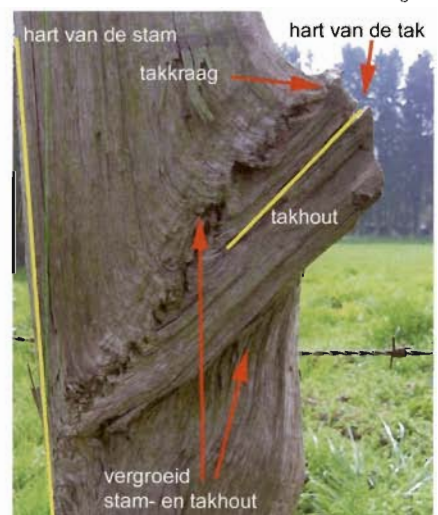

fig. 3

Wintertijd snoeitijd?

Van oudsher is het winterseizoen de periode waarin de 'agrarische' bevolking tijd over had en zich bezig kon houden met de aanleg en het onderhoud van houtwallen – en natuurlijk de houtoogst. Ook in deze tijd heeft personeel in de groene branche minder te doen in de winter en ligt het dus voor de hand zich te richten op het onderhoud van bomen. Vanuit het biologisch functioneren van bomen bekeken is er een gunstiger tijdstip: de zomer. De boom is dan in staat om direct en actief te reageren op de verwondingen die ontstaan door snoei. Met andere woorden: snoei bij

voorkeur gedurende de zomer, maar vermijdt in ieder geval de periode dat de boom al zijn energie nodig heeft voor de aansturing van andere processen: het voorjaar wanneer de knoppen uitlopen. In de herfst maakt de boom zich op voor de winterrust; hij slaat al zijn reserves op en reageert dan al niet meer effectief op verwondingen. Gedurende de winterrust reageert de boom nauwelijks meer. Het navolgen van de vorige regels voorkomt ook dat een boom gaat 'bloeden'. Met name bij berk, esdoorn en notenbomen kan de worteldruk zo groot zijn dat vocht dat omhoog wordt gestuurd nog lange tijd uit de

wond kan blijven stromen. De kans op bloeden is het kleinst wanneer de boom veel verdampt, oftewel vol in blad staat.

Tot slot staat in het kader hieronder een aantal eenvoudige aanwijzingen – zeker geen snoeicursus –, in de hoop dat iedereen ze tot zich neemt voordat men de zagen scherpst.

Geraadpleegde literatuur:

- Atsma et al., 1999: *Stadsbomen Vademecum* delen 2 en 3. IPC Groene Ruimte, Arnhem.
- Prusinkiewicz P. et al., 1996. *Visual models of plant development*. In: *Handbook of formal languages*, Springer-Verlag.
- Shigo, A.L., 1991: *Modern arboriculture*.
- www.treedictionary.com/DICT2003/index.html

voorbeeld

Fig. 1 en 5. Zaag takken op een juiste wijze af. Maak eerst een kerf (1) op enige afstand van takkraag. Zaag vervolgens de tak af (2). Als laatste de stomp net buiten de takkraag afzagen (3).

Fig. 2. De stam is om de takstomp van een afgezaagde tak heen gegroeid. Omdat de takstomp in de loop der jaren is verteerd, resteert een gat in de stam.

Fig. 3. Hier zien we een stamdeel met een takstomp. De stam is gekloofd in het hart en door de takstomp is het takweefsel in een hoek op het stamweefsel georiënteerd. Op de overgangszone vinden we vergroeid stam- en takweefsel. Onder de takstomp vertoont dat weefsel een gegolfde groei, daarboven een warige structuur.

Fig. 4. Snoeiwond met een brede baan wondomwallingsweefsel. De holte beperkt zich tot het afgestorven en verrotte takweefsel.

fig. 4

Bij het snoeien van bomen kunnen wij de schade aan de boom beperken door rekening te houden met een natuurlijk mechanisme: de takafstoting.

- Door buiten de takkraag te zagen (fig. 1), raakt het weefsel van de stam niet beschadigd. Het afsterven van houtweefsel beperkt zich dan tot het gedeelte van het met de stam vergroeide houtweefsel van de takaanhechting.
- Bij sommige boomsoorten is de takkraag slecht te onderscheiden. Maak in dit geval het zaagvlak haaks op de tak en ruim genoeg buiten de stam.
- Zaag takken in twee keer af (fig. 5). Eerst op ruim enkele decimeters uit de stam en vervolgens pas het resterende gedeelte bij de takkraag. Hiermee wordt uitscheuren (het zogenaamde 'lippen') voorkomen.
- De stoffen die de afweer tegen houtrot verzorgen, worden gemaakt uit de opgeslagen energiereserves van de boom. Een boom die in een niet zo goede conditie verkeert beschikt over weinig reserves. De gevormde afgrenselingzones zijn dan minder effectief en het is dan des te belangrijker de takkraag te ontzien.
- Het is beter om te snoeien in een jonge, vitale boom, dan de snoei uit te stellen tot de boom volgroeid is. Kijk daarom ook naar onroerend goed dat in de niet zo nabije toekomst binnen bereik van de takken kan komen te liggen. Beoordeel de beschikbare ruimte aan de hand van een volgroeide boom van dezelfde soort als de boom die in uw tuin staat.
- Snoei jonge bomen tijdig, zodat de snoeiwonden zo klein mogelijk blijven. Zaag dikkere takken als eerste weg. De kleinere komen later aan de beurt.
- Probeer bij jonge bomen niet meer dan 20% van het kroonvolume te verwijderen. Zaag nooit zoveel weg dat de boom geen knoppen meer heeft.
- Als men takken inkort, heeft de boom minder goede mogelijkheden terug te vallen op zijn natuurlijke afweermechanismen. Snoei daarom bij jonge bomen gehele takken uit. Bij oudere bomen is het inkorten van de takken onvermijdelijk om schade aan gebouwen e.d. te voorkomen. Houdt rekening met regelmatige controle van snoeiwonden op verzwakking door houtrot.
- Onderzoeken hebben aangetoond dat wondafdekmiddelen niet werkzaam zijn. Zij sluiten het hout af en zorgen dat vocht wordt vastgehouden. Daarmee kunnen houtrotveroorzakende organismen zelfs worden bevoordeeld. Het heeft dus geen zin om wondafdekmiddelen op de snoeiwond te smeren.

Snoeitips

fig. 5

Oude beuken worden snel schaars

Schouwresultaten laten relatief hoge uitval zien

Frank Moens

Het gaat beduidend slechter met oude beuken dan met andere boomsoorten. De uitval is meer dan twee keer zo hoog als het landelijke gemiddelde van alle soorten. Dat is de uitkomst van de eerste afgeronde schouwresultaten van monumentale bomen. De Bomenstichting is voor de tweede keer bezig met een schouwronde van alle bomen die zijn opgenomen in het Landelijk Register van Monumentale Bomen. De provincies Utrecht en Friesland zijn onlangs voltooid en de resultaten zijn gepresenteerd.

De tweede schouwronde waaraan de Bomenstichting momenteel werkt, laat opvallende resultaten zien. Uit eerder onderzoek bleek dat landelijk ongeveer 15% van de monumentale bomen is verdwenen in de periode 1990-2005, jaarlijks ongeveer 1%. Dit wordt veroorzaakt door alle denkbare redenen waardoor een monumentale boom zou kunnen verdwijnen. Natuurlijke oorzaken zijn een belangrijke oorzaak, maar de menselijke invloed of een direct gevolg daarvan spant de kroon.

Een derde van de monumentale beuken is verdwenen. Een jaarlijkse uitval van 1% is al een zorgwekkend cijfer, want het betekent dat we op redelijk korte termijn heel veel oude, markante bomen gaan verliezen. Nog veel ernstiger is het gesteld met de beuk. De resultaten van de schouw in Utrecht en Friesland laten een aanzienlijk hogere uitval zien dan het gemiddelde. Met name in de provincie Utrecht is sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw ongeveer een derde (33%) van alle monumentale beuken verdwenen. De uitval geldt voor alle leeftijdscategorieën, maar met een piek in de grootste groep: beuken tussen de 100 en 150 jaar oud. Beuken van twee of drie eeuwen oud zijn sowieso heel schaars en wat er nog staat, leeft vaak in een redelijk beschermde omgeving.

Beuken hebben bewezen dat ze oud kunnen worden, mits de leefomstandigheden, zowel onder- als bovengronds, stabiel blijven. Juist daar schort het aan in ons land. Of de klimaatverandering daar een handje bij helpt is nog onduidelijk, maar extreem droge en warme perioden in de zomer, zoals in 2003 en 2006, zijn voor bomen op de hogere (zand)gronden, waar de wortels volledig afhankelijk zijn van regenwater het bekende duwtje om het aftakelingsproces in gang te zetten.

Hulp gezocht in Zuid- en Noord-Holland

De Bomenstichting begon in 1983 met het samenstellen van het Landelijk Register van Monumentale bomen. In 1991 was het hele land bekeken en de gegevens waren verwerkt. Er is toen een schouwronde in gang gezet, die begin 2005 werd voltooid. Direct daarop is de tweede ronde van start gegaan die in ongeveer een derde van de tijd ten opzichte van de eerste schouw moet zijn afgerond. Groningen, Zuid-Holland en later dit jaar nog Noord-Holland staan op het programma voor 2007.

Hoewel het gros van de gegevens in deze schouw binnen vier à vijf maanden bekend is, duurt het nog geruime tijd voor alle gegevens compleet zijn en verwerkt.

De hulp van vrijwilligers bij het voltooien van de controle is onmisbaar. Tot nu hebben we in alle provincies met succes een beroep kunnen doen op mensen die al bij de Bomenstichting waren aangesloten, of die zich speciaal voor de schouw hebben aangemeld.

Wij zoeken in 2007 nog hulp in Zuid- en Noord-Holland. Wilt u meewerken? Neem dan contact op met Annemiek van Loon, bereikbaar op alle werkdagen, behalve woensdags. Rechtstreeks e-mailen kan ook: avloon@bomenstichting.nl

Het Amsterdamse Bomenboek

Eddie Blankers & Louis Stiller
uitg.: Atlas
415 blz., full colour
ISBN 978-90-4501-517-0
€ 49,90
zie ook www.amsterdamsebomen.nl

Het Amsterdamse Bomenboek is een historisch naslagwerk geworden. Louis Stiller schreef op wat Eddie Blankers vertelde, want zoals Eddie het zelf bij de presentatie omschreef: schrijven was niet zijn sterkste kant, lullen kon hij des te beter. Blankers werkte bijna veertig jaar met de Amsterdamse stadsbomen. Hij ging in 1998 met vervroegd pensioen. Het bomenvak heeft hij in zijn werkzame tijd totaal zien veranderen. In de eerste jaren ging hij aan de slag met handkarren, bakfietsen, bijlen en een opschrijfboekje, tegenwoordig bedient een gemeentelijk boomwerker zich van hoogwerkers, kettingzagen en computer. Het bomenbestand is rond 1960 pas weer op het aantal van voor de oorlog gekomen. Vooral tijdens de laatste oorlogsjaren is er enorm veel gekapt voor brandstof. In de veertig 'Blankers-jaren' groeide het bomenbestand van ongeveer 60.000 tot 350.000 stuks, maar de stad dijde ook fors uit. Het Bomenboek beschrijft niet alleen de periode dat Blankers met bomen actief was, maar ook allerlei wetenswaardigheden in de jaren daarvoor. Het boek is doorspekt met beschrijvingen van de omgeving, anekdotes en interviews met andere betrokkenen bij het Amsterdamse groen. Stiller heeft grondig werk verricht en is zeer volledig in zijn beschrijvingen van zijn wandeltochten met de verteller. Het is allemaal zeer lezenswaardig, vooral als je hoofdstedeling bent. Voor mij als niet-Amsterdammer had het wat beknopter gekund. Maar het is een waardevol geheel voor wie dit boek als een bundeling van historische feiten beschouwt. De historie kan worden aangevuld via een speciaal geopende website, waar iedere (ex) Amsterdammer zijn bomenverhaal op kwijt kan.

Langs bijzondere Delftse bomen

Marjan Dat, Pieter van Mourik,
Gerard van der Veen
uitg. Eburon
152 blz., full colour,
ISBN 978-90-5972-125-8
€ 11,50

Drie Delftse organisaties sloegen de handen ineen en stelden een leuke gids samen van vier routes langs in totaal ruim honderd bijzondere bomen. Elke boom staat met een foto afgebeeld en alle soorten die in de routes aan bod komen worden nader besproken. Daarmee is het niet alleen een kennismaking met het groene Delft, maar kan het ook als catalogus worden gebruikt voor wie de aanschaf van een boomsoort overweegt. Ga de soort met eigen ogen 'live' bekijken. Een plaatje met een beschrijving is altijd anders dan de werkelijkheid.

Nederland weer mooi op weg naar een natuurrijk idyllisch landschap

Jaap Dirkmaat
300 blz., full colour
uitg. Ver. Nederlands
Cultuurlandschap, ANWB
ISBN 978-90-18-02139-9
€ 24,95 (incl. map met 11 wandel-
en fietskaarten)

Oprichter van Vereniging Das en Boom, Jaap Dirkmaat, besloot in 2006 het roer om te gooien en de horizon te verleggen. Het was tijd de dassen in een breder perspectief te plaatsen en hij richtte de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap op. Het gedachtegoed van Dirkmaat is de basis voor de vereniging en die heeft hij beschreven in 'Nederland weer mooi'. Het is een schitterend, fotorijk boek geworden, waarin je heerlijk kan wegdromen bij beelden van alle mooie plekken en hoekjes die ons land nóg rijk is. Met de nadruk op 'nog', want het landschapsbeeld holt in kwaliteit achteruit. Jaap Dirkmaat wil dat een halt toeroepen en teruggaan naar een gevarieerder geheel, een landschap uit vervlogen tijden. Onze omgeving is doorlopend aan veranderingen onderhevig geweest en sinds de mens zich hier permanent vestigde, is ruige grond omgevormd tot cultuurgrond. Er is in feite geen centimeter onberoerd gelaten. Dus ontstaat direct de vraag tot hoe ver je in de geschiedenis terug wil om te bepalen wanneer Nederland nog mooi was. Een dergelijke grens heeft Dirkmaat niet duidelijk getrokken, daarvoor is de historie van de landschapsontwikkeling ook te gemêleerd. Maar uit de inhoud blijkt wel waar het om gaat: prikkeldraad. Met de komst van deze vorm van afrastering begon de teloorgang van het gevarieerde agrarische cultuurlandschap, dat zich eeuwen lang had moeten 'behelpen' met allerlei vormen van zeer arbeidsintensieve, natuurlijk ogende barrières om vooral beesten maar ook water binnen of buiten te houden. Juist al die soorten afscheidingen, die op zich ook nog weer nevenfuncties hadden, maakte het landschap tot iets schillerachtigs.

Veel variatie en kleinschaligheid is wat Dirkmaat voorstaat. Daarmee bereik je een grote diversiteit, niet alleen in beeld maar ook in kwaliteit en kwantiteit van leven, zowel plantaardig als dierlijk. De associatie die ik had is die van de lieflijke Gouw, het land van de Hobbits (beschreven door Tolkien), niet in Midden-Aarde, maar op Nederlandse bodem.

Het boek gaat vergezeld van elf wandel- en fietskaarten door elf zeer uiteenlopende landschapstypen, zodat u aan den lijve kunt ondervinden wat in het boek staat beschreven.

Als u een beetje van het Nederlandse landschap houdt dan hoort dit boek bij u op tafel. De prijs hoeft geen bezwaar te zijn.

Boekrecensies zijn geschreven door Frank Moens

Robinia, hardhout van eigen bodem

Roelof Jan Koops,
Florentine van Eeghen

***Robinia pseudoacacia* gaat onder tal van Nederlandse namen door het leven: valse acacia, schijnacacia, gewone acacia en witte acacia kom je evenveel tegen. Het was de Fransman Jean Robin die rond 1600 de recentelijk in Europa geïntroduceerde boom *Acacia robini* doopte, omdat deze zoveel leek op de *Acacia*'s die in warmere klimaten voorkomen. Tot op de dag van vandaag heeft dit tot verwarring geleid. Ongeveer anderhalve eeuw later wijzigde de grote naamgever Linnaeus de naam definitief in *Robinia pseudoacacia*.**

Verspreiding

Het geslacht *Robinia* maakt deel uit van de familie der vlinderbloemigen, waartoe ook de goudenregen (*Laburnum*) behoort. Er zijn twintig verschillende soorten en nog veel meer variëteiten bekend. De natuurlijke verspreiding beperkt zich tot de Appalachen, een gebergte dat zich uitstrekt van Zuid-Pennsylvania tot Noord-Alabama (VS)

De eerste Europese boom is in 1601 uit Amerikaans zaad door Jean Robin opgekweekt. Robin was de lijfarts van het Franse koningspaar Henri IV en Maria de Medici en plantte enige zaailingen in de paleistuin van het Louvre. De zoon van Robin plantte later een eigen boom in de Parijse 'Jardin des Plantes'. Deze boom staat daar nog steeds en verjongt zich via zijn wortelstokken. In de eerste helft van de 17e eeuw is de robinia naar Nederland gebracht. De monumentale boom bij Kasteel Doorwerth is vermoedelijk de eerste schijnacacia in ons land. Omdat de boomsoort daarmee meer dan drie eeuwen in ons land voorkomt, wordt deze door botanici en ecologen tot de inheemse flora gerekend.

Beschrijving

De schijnacacia (*Robinia pseudoacacia*) is een middelhoge boom met een ijle kroon. De gesteltakken geven de boom een grillig karakter. De jonge takken zijn bezet met korte doorns. De schors heeft uitzonderlijk diepe groeven en uitstekende lijsten; soms lijkt het alsof de schors de boom als een vlechtwerk omvat. De

Vooraf jonge twijgen hebben veel takdoorns.

bladeren zijn oneven geveerd en eirond, ze lopen fris groen uit. Kort daarna volgt halverwege juni een uitbundige bloei met welriekende witte vlinderbloemen in trossen van 10-20 cm lengte. Voor bijen zijn de bloemen een waar nectarparadijs. De lange, donkere peulvruchten hebben giftige zaden. Robinia's komen pas eind mei in blad en zijn daarmee perfecte tuinbomen die pas als het echt nodig is, in de zomer, een zachte schaduw werpen. Een negatief punt is dat de boom zich als onkruid verspreidt. In laan, park of tuin vragen de broze takken om een beschutte plaats. Naast de gewone soort zijn er tal van mooie cultivars zoals 'Tortuosa' met gekronkelde takken, de bekende goudgele 'Frisia' en twee kleine bomen met roze bloemen, *R. margaretta* 'Casque Rouge' en *R. slavini* 'Hillieri'. *Robinia hispida* groeit langzaam, kan tot vijf meter hoog worden en heeft de meest intens roze bloemen. De bolacacia wordt hier met graagte achterwege gelaten.

Multifunctionele toepassing

De schijnacacia is geen ideale stadsboom, omdat de wortelopdruk groot is. De soort wordt ook in de bosbouw toegepast. Vooral in Balkanlanden als Hongarije en Roemenië gebeurt dit op grote schaal. Vergeleken met andere houtsoorten levert een robinia veel kernhout en is het te beschouwen als Europees hardhout. In Nederland leveren de oudste robinia bosaanplanten nu na tien jaar duurzaam paalhout en geriefhout. Het is echter de vraag of de opstanden over twintig jaar zaaghout (bijv. planken) kunnen leveren. Van nature groeien de bomen niet rechtstandig, zodat begeleiding van de bomen om rechte stammen te kweken

Kenmerkend schorspatroon met golvende richels.

nodig is. Daar is vaak geen geld voor. Ook scheuren takken snel uit, waardoor de boom niet echt geschikt is als productieboom voor zwaar hout. Daarnaast is de schijnacacia uitermate gevoelig voor vernatting. Robiniahout wordt eveneens veel toegepast als duurzaam hout voor tuinmeubels en in de bouw. Het is een zeer milieuvriendelijke keuze in vergelijking met andere hardhoutsoorten of geïmpregneerd hout. Omdat dit hout niet uit de tropen komt zijn de transportafstanden veel kleiner en daarmee wordt de uitstoot van CO₂ en andere schadelijke stoffen beperkt.

Monumentale schijnacacia's in Nederland

- De oudste en de meest bekende schijnacacia in Nederland staat bij Kasteel Doorwerth (foto op linkerpagina) en is vrij te bezichtigen. De boom is in de eerste helft van 1600 aangeplant en heeft inmiddels een omtrek van 7 meter. Deze reus maakte onderdeel uit van drie bomen die in de tweedewereldoorlog onder vuur kwamen te liggen. Hij overleefde als enige, weliswaar met een compleet weggeschoten kroon die zich daarna goed heeft hersteld. Hierdoor en ook door de hoge leeftijd, heeft de boom een groot aantal behandelingen ondergaan, van ondergrondse groeiplaatsverbetering tot kroonsnoei. Deze boom is geadopteerd door de Bomenstichting.
- Een 6 meter dikke schijnacacia staat in een privé-tuin in Apeldoorn (niet vrij te bezichtigen).
- In het gemeentelijk plantsoen aan de Edeseweg in Lunteren groeit een schijnacacia van 5,5 meter in omtrek, geplant tussen 1700-1750.

foto's op deze bladzijden: Frank Moens

Boomperikelen in Berkelland

Susan Boonman

Gemeente Berkelland (o.a. Borculo, Eibergen) is inmiddels drie vrijwilligers rijk die nauwlettend het bomenbeleid van de gemeente in de gaten houden. Contactpersonen Roy Nijman, Aloys Ratering en Annelies Karnebeek trekken geregeld bij de gemeente aan de bel.

Wat is een gezamenlijke actie van jullie?

Roy vertelt: "Deze winter hebben we ons met z'n drieën vooral bezig gehouden met het nieuwe gemeentelijke Bomenbeleidsplan, de Bomenverordening en andere documentatie op dit gebied. We verdiepten ons in de wijze waarop bomen voor de bijzondere bomenlijst werden geselecteerd. Ook bestudeerden we verleende kapvergunningen en de criteria waarop de verschillende belangen werden afgewogen". Aloys vult aan: "Onze conclusies en daaruit voortvloeiende zorgen hebben we verwoord in een brief aan de wethouder, waarin we vragen hebben gesteld

om onduidelijke redenen te laag scoorden om beschermd te worden. Bovendien bleek een goede belangenafweging niet te zijn gemaakt. Een enkele zin waarin 'overlast' voorkwam, was al snel voldoende om toestemming te geven voor het kappen van negen waardevolle bomen.

Aloys vervolgt: "Onze bevindingen hebben we kenbaar gemaakt tijdens de spreektijd voor publiek in de commissie Ruimtelijk Domein. We hebben de gemeente uitgenodigd om met hulp van ons, van de Bomenstichting, beter te scoren op de bescherming van bomen. Daarbij kregen we veel steun van een aantal politieke partijen".

De wethouder heeft het drietal inmiddels uitgenodigd voor een gesprek. Op het moment van dit interview wachten ze nog op een voorstel voor een gespreksdatum en op een schriftelijke reactie op hun eerder gestelde vragen. "Het resultaat is nog niet duidelijk, maar bomen hebben de aandacht", sluit Roy af.

Verzet tegen bomenkap Achterhoek groeit

Vereniging wil naar rechter stappen...

WINTERSWIJK - Het verzet tegen het kappen van bomen in de Achterhoek groeit. De Vereniging Bomenstichting (VSBV) wil naar de rechter stappen.

Bomenstichting blijft bezorgd over kapbeleid

EIBERGEN - De Bomenstichting blijft bezorgd over het nieuwe kapbeleid in de gemeente Berkelland. De uitleg van wethouder Vennevertloot kan de zorgen van woordvoerder R. Nijman niet wegnemen. "Het mag dan zo zijn dat voor elke boom in het buitengebied een kapvergunning nodig blijft, als de beoordeling van die vergunning niet goed gebeurt, zijn we net zo ver van huis." Als voorbeeld noemt Nijman een

Commotie over nieuw kapbeleid

'Bomen in Berkelland zijn juist beter beschermd.'

Wel of niet kappen?

Op de website www.bomenstichting.nl is de naam van de bomenlijst te vinden.

V.l.n.r.:
Aloys
Ratering,
Annelies
Karnebeek
en Roy
Nijman.

over de implementatie en de gevolgen van het nieuwe beleid."

Ze stuurden alle fractievoorzitters een kopie van die brief. Al snel werden ze door Gemeente Belangen en Groen Links uitgenodigd in de fractievergaderingen. "Dat gaf moed", vertelt Annelies. "Echter", voegt ze er meteen toe, "toen enige tijd later plotseling een aantal prachtige bomen waren gekapt, zakte de moed ons even in de schoenen. Later bleek dat het vellen met toestemming van de gemeente was gebeurd."

Het drietal gaf niet op en analyseerde de nieuwe beoordelingsmethode voor kapaanvragen aan de hand van het bovenstaande voorval. Ze keken ook kritisch naar de belangenafweging. Ze kwamen tot de conclusie dat de bomen

'Mensen voor bomen'

In deze reeks laten we contactpersonen aan het woord. Hierbij komt de verscheidenheid van invulling van het contactpersoonschap van de Bomenstichting aan bod. Laat u hierdoor inspireren en bepaal dan wat u zelf wellicht als contactpersoon zou kunnen bijdragen.

Heeft u interesse?

Meer informatie is te vinden op onze website www.bomenstichting.nl > locale activiteiten. Daar vindt u ook een overzicht van gemeenten waar inmiddels een vertegenwoordiger van de Bomenstichting actief is.

U kunt ook bellen met projectmedewerker Edwin Koot: 030-2303510 (9-13 uur) of een e-mail sturen naar: info@bomenstichting.nl

Julie hebben vast nog meer gedaan in Berkelland?

"Jazeker", vertelt Roy, "samen met Aloys heb ik steekproefsgewijs bomen langs plaatselijke wegen beoordeeld waarvoor kapplannen waren. "En met succes", vertelt Roy trots: "veertig bomen zouden onterecht geveld worden en zijn nu blijven staan!"

Het drietal vertelt dat ondertussen al honderden bomen langs de provinciale wegen gekapt zijn of ervoor op de nominatie staan. "Voor ons karakteristieke landschap heeft dat grote gevolgen", is de mening van Annelies. Aloys zegt daarop stellig: "Om die reden heeft naast het gemeentelijke beleid ook het provinciale beleid onze aandacht. De provincie heeft bepaald dat bomen niet te dicht langs provinciale wegen mogen staan, dus zijn ze ook daar niet meer veilig."

Wat was de aanleiding om je voor de Bomenstichting in te zetten?

Roy noemt de signalen die hij kreeg van bezorgde bewoners over het gewijzigde bomenbeleid in Berkelland. Het was voor hem reden dit eens nader onder de loep te nemen. Ondertussen is Roy, die als eerste actief opkwam voor het bomenbelang in Berkelland, een plaatselijke bekendheid geworden. Hij haalt veelvuldig de regionale kranten. Daarnaast heeft hij een – inmiddels veelbezochte – weblog op de site van de regionale krant, waar hij bomen-nieuwtjes en bijzondere verhalen over bomen plaatst.

Aloys heeft zich afgelopen najaar bij de Bomenstichting aangesloten voor de schouw van de monumentale bomen in zijn omgeving. Maar deze winter is vooral het gemeentelijk bomenbeleid daarvoor in de plaats gekomen. "In het buitengebied van Betrum, waar ik woon, is momenteel op bomengebied veel gaande en moeten bijzondere bomen wijken voor andere plannen." Ook Annelies woont in het buitengebied. "Ik ben dol op bomen." Zij heeft omwille van de tijd wel getwijfeld of ze zich actief wil inzetten. "Maar", vertelt ze, "het enthousiasme van de anderen werkte aanstekelijk. We vullen elkaar mooi aan."

Kunnen jullie tot slot iets vertellen over jullie streven?

"Uiteraard een betere bescherming van bomen", vertelt Roy. "In de belangenafweging moeten ze goed op hun waarde worden geschat. Nog steeds is een boom te vaak ondergeschikt en veroorzaakt overlast en ander ongemak. Maar mag al die groene pracht en praal soms ook een beetje ongemak kosten?" Annelies voegt daaraan toe: "Velen zien het belang van een boom en gaan er respectvol mee om. Maar er wordt nog teveel onnodig vernield door mensen die daar een ander gevoel bij hebben of er misschien niet eens over nadenken. De gemeente moet verantwoordelijkheid nemen voor het behoud, want dat staat verwoord in hun bomenbeleidsplan."

"We hopen dat we ons groepje kunnen opheffen", is de wens van Aloys en ook van de andere twee. "Zodra bomen en het karakteristieke landschap de juiste waardering krijgen, zijn wij niet meer nodig. Maar dat zal nog wel even duren." Tot die tijd zullen ze, tezamen met verschillende sympathisanten, de gemeente scherp in de gaten blijven houden.

Zie ook de website van Roy Nijman
www.berkelland.tctubantia.nl/bomenstichting_berkelland.

Partij voor de Bomen

U leest dit, nou ja, dat hoop ik tenminste, pas in de zomer, maar ik schrijf dit al in maart, nog net voordat volgens de flora- en faunawet de broedtijd van start gaat. Topdrukte voor de zagers die nog net voor 15 maart vele nestmogelijkheden afdoende moeten verwijderen.

Groen maakte ruimte voor nieuwe weg, tientallen bomen en vier hectare bos verdwijnen voor dertig meter verleggen van de weg, las ik. Tien dagen voor de erkende broeddatum startte het kappen van dit groen dat in de weg staat. Bomen staan nooit in de weg, maar naast de weg, maar omdat de weg komt waar de boom stond, staat steeds maar weer de weg de boom in de weg.

Mensen staan elkaar ook vaak in de weg. Soms omdat bomen in de weg staan. In dat geval kan het in de weg staan gemakkelijk worden verholpen, want bomen haal je weg.

Takken staan niet maar zitten in de weg en kunnen ook weg, mits dat maar gebeurt voor de vogels uit Afrika terug zijn. En dat is, alle temperatuurstijging ten spijt, 15 maart. De vogel wordt geacht te weten welke datum mensen hier voor afspraken. Duidelijk, vogel niet eerder, zager niet later.

Dat takken snoeien leidt soms tot onbegrijpelijk, schadelijk zaagwerk. Dan worden gigantische wonden gemaakt, wonden die nooit zullen overgroeien. Takken die daar al vele decennia groeiden moeten kennelijk maar eens weg.

Voor zulk snoeien kan geen andere verklaring gelden dan te weinig kennis en te veel geld bij de boombeheerder.

Deze verklaring wordt nogal eens bevestigd door het verschijnsel dat zulke gesnoeide bomen nogal eens kort daarna gerooid worden omdat ze in de weg staan.

De partij voor de dieren staat niet in de weg, maar timmert er aan. Veel 'bekende' Nederlanders laten voor dieren hun stemmen horen.

De bekende Bomenstichting laat voor bomen haar stem horen, maar als je ziet hoe met bomen wordt omgegaan, reikt dat duidelijke geluid, duidelijk onvoldoende ver. Het nut van bomen wordt politieklimatologisch alom breed uitgemeten, maar bomen zijn helaas niet zielig en voor de meeste mensen niet aibaar. En veel verder dan een krantenfoto van een op Boomfeestdag plantende politicus gaat bestuurlijke boombetrokkenheid meestal niet. Besluitvormers worden, alle klimaatverhalen ten spijt, niet het slachtoffer van boomwandaden. Vogels wel.

Een columniste die in de file wachtte op bomenzagers en vallende, in de weg staande, bomen, schreef het omleggen van een rij levende wezens als een executie te ervaren. Bij de terugreis zag ze hoe in een paar uur tijd haar horizon was veranderd.

Ja, zoiets zoeken we dus, déze betrokkenheid en dan wel de volgende stap.

Zou er behalve de Bomenstichting nog een partij voor de bomen nodig zijn? Een politieke partij? Er is nog een paar jaar tijd.

Douwe van der Heij

Arbori-Arnhem Boomverzorging & Advisering
 Vredesteinestraat 4
 6665 LG Driel
 tel : 026-47 22 718 GSM: 06 - 53 75 26 65
 fax : 026-47 23 823
 E-mail: arbori-arnhem@hetnet.nl
www.arbori-arnhem.nl

- boomverzorging
- beheerplanning
- inventarisatie
- onderzoek en advies
- taxaties

Onderzoek
Advies
Taxatie

Prins Bernhardstraat 28 • 2825 BE • Berkenwoude
 Tel: 0182 367871 • www.hoogendoornboomadvies.nl

Boomkwekerij L.B. Ruijgrok

De Hel 9a
 6668 LG Randwijk
 tel. 0488-441181
 fax. 0488-441227
 mobiel: 06-13382255
 email: boomkwekerij@lbruigrok.nl

Laan en sierbomen

Bomen met lindeluis, kastanjemineermot of bladluis? TreeGuard is het middel. TreeGuard is milieuvriendelijk en is gemakkelijk toe te dienen.

Amersfoortseweg 205
 3888 NM Nieuw Milligen
 gemeente Apeldoorn
 T.: 0577-456561
 F.: 0577-456532
its@poelbosbouw.nl
www.poelbosbouw.nl

tree
Guard

DE JUISTE ZORG VOOR BOMEN

**VAN JAARSVELD / VAN SCHERPENZEEL
BOOMTOTAALZORG**

Overeind 42, 3998 JB SCHALKWIJK
Telefoon: (030) 601 18 80
Fax: (030) 601 23 66
www.boomtotaalzorg.nl

Dat prachtexemplaar mag toch niet anoniem blijven?

De Bomenstichting levert voor een groot aantal boomsoorten bordjes met algemene beschrijving of op maat. Een bijpassende staander maakt het geheel compleet.

Meer informatie vindt u op onze website:

www.bomenstichting.nl

Kies: publicaties>
winkel> bomenbordjes.
Of: 030-2303510 (9 - 13 uur)

TUIN- EN
LANDSCHAPSARCHITECTEN
BOOMSPECIALISTEN
EN REALISATIE

Copijn is een toonaangevend bedrijf voor ontwerp, advies en realisatie van bijzondere groenprojecten.

De boomspecialisten bij Copijn zorgen voor een goede conditie van uw bomen.

WWW.COPIJN.NL

foto: San van der Molen

Boomspecialist met onderwijservaring

Eind mei is Annemiek van Loon bij de Bomenstichting aan de slag gegaan. Annemiek

heeft zich de afgelopen jaren als docent op Hogeschool VanHall-Larenstein gespecialiseerd tot een deskundige op het terrein van stedelijke beplanting en met name bomen. Vier jaar geleden verscheen haar eerste boek 'Ruimte voor de stadsboom'. Na de middelbare school lag haar ambitie aanvankelijk bij een opleiding aan de kunstacademie. Maar het werd na een korte omzwerving uiteindelijk

Hogeschool VanHall-Larenstein, waar ze de afstudeerde in de Tuin- en Landschapsinrichting. Ze werkte enige jaren bij de gemeente Apeldoorn en kwam daar in aanraking met de stadsbomen problematiek. Ze werd gegrepen door dit onderwerp. Terug op Larenstein, maar nu als docent Urban Forestry, groeiplaatsleer, boombeleidsplannen en beplantingsplannen, ontwikkelde ze zich verder tot de boomspecialist die de Bomenstichting zocht. Annemiek gaat bij de Bomenstichting door met het overdragen van kennis, maar dan voor een veel grotere doelgroep. Verder zal zij zich in eerste instantie inzetten voor het schouwproject van de monumentale bomen.

Scouts planten klimaatbosjes

Scouting Nederland gaat tussen oktober 2007 en maart 2008 in elke provincie zo'n honderd zgn. klimaatbosjes planten. Zo'n bosje bestaat uit minimaal 3 walnotenbomen, die in een opvallende driehoeksvorm worden geplaatst. De bosjes en de plantacties moeten mensen inspireren om na te denken over het klimaatprobleem. Het project, een initiatief van De Landschappen en Landschapsbeheer Nederland, is onderdeel van de landelijke klimaatcampagne 'Hier'. Met deze campagne spannen 38 goede doelenorganisaties zich in om de klimaatverandering op de maatschappelijke en

politieke agenda te krijgen. In maart van dit jaar werd de aftrap gegeven met het planten van één bosje in elke provincie.

Het getal van 100 bosjes is bij Scouting ingegeven omdat in 2007 het Scoutingspel wereldwijd honderd jaar bestaat. Bovendien kunnen de geplante walnotenbomen zeker honderd jaar groeien. Scouting vindt het belangrijk dat kinderen en jongeren in de natuur activiteiten ondernemen, maar ook dat ze hun verantwoordelijkheid voor de natuur nemen.

Jaarverslag

Het jaarverslag over 2006 is beschikbaar. Belangstellenden kunnen het inzien en desgewenst downloaden van onze website www.bomenstichting.nl. Hiernaast de vier speerpunten, waarvoor de Bomenstichting werkt en die ook de leidraad voor de indeling van het jaarverslag vormen. Ze zijn verbeeld door Arend van Dam.

juridische bescherming

duurzaam beheer stimuleren

monumentale bomen beschermen

bomen bewonderen

De vele vruchten die mensen plukken van bomen zijn wel bekend. Maar er kan, culinair gezien, méér met bomen. Hieronder een zomerrecept met boomingrediënten die buitengewoon zijn.

Koken met Bomen

Vlierbloesembeignets

In juni zijn de vlierbomen getooid met geurige, kantachtige, witte schermen vol kleine bloemetjes. Gedroogd zijn deze bloemen als (medicinale) thee te gebruiken, maar veel spannender is het om ze vers te verwerken in beignets. De schermen zijn nog goed herkenbaar en leveren dan ook een lekker en decoratief nagerecht op.

10 vlierbloesemschermen (vóór de middag droog geplukt zijn ze het geurigst)

(snufje kaneel)

poedersuiker of honing

1 kop bloem

2 eieren

melk

zout

olie om te bakken

Pluk de bloemen met steel en al en was de schermen zonodig kort in koud water. (Wassen gaat ten koste van geur). Voorzichtig afdrogen en desgewenst met een beetje kaneel bestrooien. Laat de stelen eraan zitten, dit is handig bij het verwerken en het oogt goed.

Maak een beslag van eieren, bloem, zout en wat melk. Dompel de schermen voorzichtig in het beslag en bak ze in een ruime hoeveelheid olie knapperig goudbruin. Frituren gaat ook prima. Laat ze uitlekken en bestrooi met wat suiker of eet ze warm met room of kwark.

NB. Vervang de melk in het beslag door bier en laat kaneel en suiker weg voor een pittiger variant. Verrassend hartig en lekker als bijgerecht, bv. bij een heldere soep.

Linnaeusjaar 2007

Fagus sylvatica, *Quercus robur*, *Fraxinus excelsior*. Veel mensen vinden het maar moeilijk gedoe, en spreken liever van beuk, zomereik en gewone es. Maar wat als de gesprekspartner het heeft over een akerboom, bokkenboom of weerboom...?

Wie éénduidig over bomen wil communiceren komt er niet omheen: de wetenschappelijke naam. Linnaeus was degene die de structuur voor deze naamgeving bedacht. De binaire nomenclatuur, een naam bestaande uit twee delen, is tot op de dag van vandaag een logisch en internationaal bruikbaar systeem om de soorten te benoemen.

Linnaeus benoemde niet alleen de bomen, hij benoemde de hele natuur. Hij was een ongelofelijk productieve man die terecht in Zweden een nationale grootheid is, vergelijkbaar met Rembrandt in Nederland. Dit jaar, 2007, is het Linnaeusjaar: internationaal wordt gevierd dat de beroemde Zweedse arts en plantkundige Carolus

Linnaeus (1707-1778) werd driehonderd jaar geleden geboren.

In Nederland pakt Harderwijk gedurende dit Linnaeusjaar breed uit. In deze stad, die destijds een universiteit bezat, behaalde Carolus Linnaeus op 23 juni 1735 zijn bul. Harderwijk bruist

dit hele jaar van activiteiten zoals exposities, lezingen en stadswandelingen.

In het Stadsmuseum is een interactieve multimediale tentoonstelling over het bezoek van Linnaeus aan Harderwijk en de belangrijke rol van de universiteit daarin. Er wordt ook een postzegeltentoonstelling aan hem gewijd. De Hortus, centrum voor natuur en milieu, toont de expositie 'Beesten en bloemen, hoe zal ik ze noemen'. Op speelse en leerzame wijze wordt belicht hoe de mens ordent en welke rol Linnaeus daarbij heeft. De Theaterwerkplaats speelt op 15 juni in de Catharinakapel, destijds de aula van de Harderwijkse universiteit, de promotie na van Linnaeus, in aanwezigheid van o.a. de Zweedse ambassadeur.

Alle informatie over de relatie van Linnaeus met de stad Harderwijk en over de evenementen tijdens het Linnaeusjaar is te vinden op www.linnaeusjaarharderwijk.nl.

De Stelling

'Klimaatverandering is goed voor bomen.'

Klimaatverandering is het probleem niet voor bomen. Zij zijn al miljoenen jaren door klimaatveranderingen heen geëvolueerd. Hun probleem is het overleven van de dressuur en de beperkingen die mensen hun opleggen. Zij kunnen niet meer ontkiemen en opgroeien op de plekken die zij daarvoor uitkiezen. Hun natuurlijke genetische diversiteit wordt door opgelegde kruisingen en stekken gereduceerd, populaties uitgedund en groei gemodelleerd door snoei. Door al deze beperkingen hebben bomen te weinig vrijheid om zich op hun eigen manier aan te passen aan klimaatveranderingen.

Onze oorspronkelijk autochtone bomen kunnen wel tegen een stootje. Die hebben b.v. de kleine ijstijd (17e - 18e eeuw) en de warme 15e eeuw overleefd. Ook onze monumentale bomen zullen klimaatverandering wel doorkomen. Die worden vooral door omhakken bedreigd. Maar om nu te zeggen dat een forse klimaatverandering echt goed is voor de bestaande bomen is weer iets anders.

Maja Kooistra,
(fysisch geograaf,
publicist)

Bert Maes
(ecologisch advies-
bureau Maes)

Ernstige droogte of juist lange natte perioden t.g.v. toenemende warmte kunnen behoorlijke schade veroorzaken. Kortom een beperkt aantal bomen die goed tegen dynamiek kunnen, zullen er van profiteren, b.v. plataan, wilg, moerascipres en wollemi-den.

Je kunt je afvragen of klimaatverandering uniek is, het klimaat is eigenlijk continue aan het veranderen. In het geologische verleden zijn er perioden geweest waarin het warm en vochtig was of juist erg droog. Het is echter wel een feit dat de mens het proces van klimaatverandering sterk versnelt. Gevolg van dit alles is wel dat de er de afgelopen jaren heel wat nieuwe en vreemde ziekten en plagen het land binnen zijn gekomen. Zo is in 2004 voor het eerste de Japanse thujakever in Nederlandesignaleerd en zijn de kastanjemineermot en de eikenprocessierups al aardig ingeburgerd in ons land. Maar ook Amerikaanse en Aziatische boktoren, diverse netwantsen, Schorskever, heksenbezemziekte in appels, robi-niamineermot en de Japanse vlieg staan te popelen om hun opwachting in Nederland te maken. Wellicht het enige positieve is het feit dat mogelijk in de toekomst totaal andere 'exotische' boomsoorten gekweekt en aangeplant kunnen worden.

Pieter Enthoven,
(Bomenspecialist
gem. Amsterdam)

Groenforum Nederland biedt ministers advies aan

Het groenforum is het platform van organisaties, bedrijven en overheidsinstellingen die beleidsvoorbereiders, beslissers en anderen op alle niveaus er toe willen brengen meer te investeren in groen. Met name in de bebouwde omgeving. De Bomenstichting is lid van dit forum.

Eind maart richtte Groenforum Nederland zich met een brief tot de ministers van LNV, VROM en Wonen, Wijken en Integratie (WWI). Een fragment uit de brief aan mevrouw drs. C.P. Vogelaar: "...Wij zouden graag met u van gedachten willen wisselen over de rol die wij kunnen spelen als bundeling van particulier initiatief en

als representant van de uitvoerende partijen om uw streven naar groenere wijken vorm te geven. Niet alleen het vergroenen van stad en dorp moet een krachtige impuls krijgen, maar vooral ook het onderhoud en beheer. Op veel plaatsen tast het slechte beheer het geïnvesteerde vermogen in groen zodanig aan, dat de bewoners liever geen groen hebben dan het slecht onderhouden en daardoor vaak gevaarlijke groen."

Bij het perse gaan van dit blad was nog van geen van de bewindsvrouwen een reactie ontvangen, maar we houden u op de hoogte.

Geslaagde cursusdag voor contactpersonen

Zaterdag 24 maart kwamen 50 contactpersonen (lokale en regionale vrijwilligers van de Bomenstichting) in Zeist bijeen voor een cursusdag over monumentale/waardevolle bomen in de praktijk. De dag was met een dergelijk aantal zeer goed bezocht en leverde vele geanimeerde discussies op. Ook werd er veel informatie uitgewisseld. De bomenverordening van de gemeente Utrecht is als 'casus' aan de orde geweest en Edwin Brussee, contactpersoon te Leiderdorp, gaf een toelichting op de bomenverordening in zijn gemeente.

goede presentatie kunt houden. Jeroen Philippona, regiocoördinator Noord-Gelderland, gaf een uiteenzetting over het wel en wee van het schouwen van particuliere bomen. Boze boeren en waakhonden horen erbij. Ook Anton Mouwen, contactpersoon Zeist en Stichting milieuzorg Zeist, gaf een beeld van het schouwwerk. Hij lardeerde dit verhaal met vele foto's van de monumentale/waardevolle bomen in Zeist.

Het laatste onderdeel was een rondleiding door natuurschap de Brink. Dit is

foto: Susan Boonman

Het bijeenbrengen en overtuigen van iedereen die iets over de bomen te zeggen heeft, is natuurlijk een essentieel deel van elke actie om een boom te behouden. Petra Doeve, contactpersoon te Loenen, maakte op overtuigende wijze duidelijk hoe je een

een inspirerend voorbeeld van een omgeving die groen gebleven is dankzij een lokale actie. We kunnen wel stellen dat iedereen na deze dag weer opgeladen met informatie en inspiratie huiswaarts is gegaan!

Monumentale bomen verdwijnen in rap tempo

De afgelopen 15 jaar is 15% van onze monumentale bomen gesneuveld. Jaarlijks 1%. Een schrikbarend hoog uitvalpercentage. Monumentale bomen moeten vaak plaats maken voor nieuwe gebouwen of infrastructuur. Soms zelfs voor tijdelijke infrastructuur en noodgebouwen. In deze gevallen is de directe reden van het verdwijnen gemakkelijk vast te stellen. Maar o zo vaak kwijnt een boom langzaam weg nadat er in de directe omgeving van de boom ingrijpende wijzigingen zijn geweest in de bodem en waterhuishouding. Een zwam of onvoldoende stabiliteit is dan uiteindelijk de reden van het kappen van de boom. Het verlies van deze boom had dus voorkomen kunnen worden.

Bij de bescherming van monumentale bomen moeten we ons op twee zaken richten: voorkómen van onnodige kap en voorkómen van onnodig verval. Hier wrekt zich dat er op landelijk niveau geen bescherming is voor monumentale bomen. De bescherming is uitsluitend in handen van gemeenten, en slechts 12% van de gemeenten doet dit

goed. Vorig jaar heeft de Bomenstichting onderzoek gedaan om te kijken of hier mogelijkheden voor zijn. Deze mogelijkheden zijn er, en ze zijn ook eenvoudig in te voeren. Maar ja, dan moet men dit wel willen. In april van dit jaar hebben we ons standpunt hierover geformuleerd. We hebben de overheden opgeroepen om de bescherming van monumentale bomen serieus ter hand te nemen. Niet alleen de juridische bescherming, maar ook de bescherming tegen onwetendheid en onverschilligheid bij werkzaamheden in de directe omgeving van monumentale bomen. Ons standpunt hebben we opgeschreven in de folder 'Geef monumentale bomen een toekomst'. Daarnaast voeren we gesprekken met alle partijen die hier een rol in kunnen spelen.

We vragen de landelijke overheid om de regie op zich te nemen. We roepen de gemeenten op om de bescherming van monumentale bomen nu eens serieus op te pakken binnen de bestaande bomenverordeningen. Op dit moment is slechts in 12% van

de gemeenten een adequate bescherming van monumentale bomen, dus circa 400 gemeenten moeten nog aan de slag!

Een groot aantal donateurs heeft in mei de folder ontvangen waarin ons standpunt wordt toegelicht. Ook hebben we u gevraagd of u dit werk van de Bomenstichting met een extra bijdrage wilt steunen. Wij danken iedereen die met een gulle gift aan dit werk heeft bijgedragen. Hebt u dit nog niet gedaan, maar vindt u het alsnog een goed idee, dan kunt u een bedrag overmaken op rekeningnummer 21087555 onder vermelding van 'actie monumentale bomen'. De reuzen onder de bomen zijn u er zeer erkentelijk voor. Want al stralen zij kracht en onsterfelijkheid uit, ze zijn toch kwetsbaar. Zij verdienen het om op een goede manier beschermd te worden.

Helène van der Poel,
directeur

Foto: Anne Alders

colofon

32e jaargang, nummer 2, zomer 2007
ISSN 0166-784 X
Verschijnt 4 x per jaar, oplage: 4500 stuks

Redactie: Marjan van Elsland,
Douwe van der Heij, Maartje Nelemans,
Erik Platje, Aart de Veer, Roelie de Weerd
Eindredactie: Florentine van Eeghen
Vaste medewerkers: Roelof Jan Koops,
San van der Molen (kort nieuws)
Hoofdreductie, vormgeving en advertenties:
Frank Moens (fmoens@bomenstichting.nl)
Basisvormgeving: Westbroek en Ter Haar
Redactieadres: Bomenstichting,
Oudegracht 201 bis, 3511 NG Utrecht
Tel: (030) 230 35 10 (van 9.00-13.00 uur),
Fax: (030) 231 03 31
www.bomenstichting.nl
Postbank: 2108755
Druk: vandenbergh drukwerken - Maarn
Gedrukt op Reviva Print 100 grams.

Overname van artikelen en berichten na overleg met de redactie.

De Bomenstichting zet zich sinds 1970 in voor het behoud van bomen in de stad en op het platteland.
Donateur wordt u voor minimaal € 20,- p.j.

Beschermvrouwe:
Hare Majesteit de Koningin

AGENDA

5 juli

Workshop 'Nieuwe Bomenverordening: minder regels, goede bescherming'.

De plaatselijke kapregels gaan veranderen. Hoe moet de gemeente zich daarop voorbereiden?

Zie blz. 2 in dit nummer voor nadere informatie over inhoud en deelname.

september

Groene Maand

Thema: Landschap en Cultuurhistorie

Ons cultuurlandschap met dijken,

wegen, verkavelingspatronen en kenmerkende bebouwing en begroeiing vertelt het verhaal van eeuwenlange bewoning. Dat maakt het landschap tot een levend archief van ons verleden. Voor informatie over activiteiten: www.groenemaand.nl

6 oktober

Donateursdag Paleis Soestdijk

Locatie is nog onder voorbehoud. In het volgend nummer wordt de uitnodiging bijgevoegd.

20 en 21 oktober

Bomenweekend Kasteel Middachten

Gevarieerd programma met medewerking van de Bomenstichting. Met onder andere lezingen en excursies over het terrein waar zich schitterende solitaire monumentale bomen bevinden.
plaats: De Steeg nabij Arnhem

Rijp & Groen

Winst op boom

Sommigen van u zullen zich nog herinneren dat een grote Amerikaanse eik in Ede ongeveer 20 jaar geleden de 'duurste boom van Nederland' werd genoemd. Om de boom te redden had de gemeente zijn stuk grond (640m²) gekocht, zodat projectontwikkelaars er geen kans zouden krijgen. Het ging om 130.000 gulden (€ 60.000), wat een gewoon bedrag was voor die grond, maar voor het redden van een boom was het heel wat. Het was landelijk nieuws! Niet lang daarna bleek de boom helaas gevaarlijk hol en aangetast door agressieve rottingsschimmels! Hij werd geveld en de grond werd een grasveldje. Op het aanbod van de Bomenstichting om op die plek een nieuwe boom voor de toekomst te planten werd niet gereageerd. Ik had wel eens de neiging om er samen met vrienden stiekem iets neer te zetten, maar de vrienden wilden niet en in mijn eentje...

Eind maart zag ik dat de gemeente het stuk grond als bouwperceel te koop aanbiedt voor € 270.000. Ik heb geen verstand van beleggen, maar een

bron: Monumentale Bomen in Nederland (1991)

winst van 350% in minder dan 20 jaar lijkt me goed. De moraal van dit verhaal: beleg in bomenplekjes! Als de boom blijft leven heb je een levend monument. Gaat hij dood, dan ben je rijk. Maar dood máken mag natuurlijk niet.

Treurig

• Langs de A12 tussen Ede en Veenendaal zijn alle populieren, veel

foto: Roy Nijman

eiken en andere beplanting gekapt. Geen idee waarom, want ze waren niet oud en in mijn ogen ook niet krakkelekig. Ik hoop nog achter de reden te komen, want misschien is die zeer legaal. Maar anders: treurig.

• Tijdens een werkgroepvergadering merkte een gemeentelijk groenman op, dat bomen het niet té goed moeten hebben. Want: "Groeien doet snoeien". Even dacht ik dat hij teruggreep op de, lang geleden verworpen, stelling 'snoeien doet groeien', maar nee, hij zei het echt. Goedgroeïende bomen bezorgen hem veel teveel snoeiwerk. Laat ze dus maar een béetje kwarren. Treurig?

• De Dolderstraat in Wageningen ligt er akelig kaal bij, nadat alle (zeldzame) pluimiepen in de straat vorig jaar zijn gekapt. De gemeente wilde ze weg hebben vanwege een wegconstructie en wortelopdruk. Bewoners verzetten zich, samen met iependeskundige Hans Heybroek. De gemeente had 'geluk': de bomen kregen iepenziekte. Het zal nog lang duren voor de vervangende amberbomen de straat weer zijn vroegere, intieme sfeer geven. Treurig.

• Ede geeft dit voorjaar toe aan klachten over pluizende populieren in de wijk Maandereng. Er ligt een 'herinrichtingsvoorstel', ofwel de trotse, hoge reuzinnen gaan eraan, omdat ze een paar weken per jaar voor 'zomersneeuw' zorgen. Als het mannelijke exemplaren waren geweest hadden de mensen wel geklaagd over de kates: rommel en stuifmeel. Treurig.

Verwaarloosde snoei

Afgelopen jaar zat ik in een werkgroep, die besteksvoorwaarden voor het snoeien van bomen schreef. Daardoor viel het me extra op, dat de bomen in mijn straat nodig gesnoeid moesten worden. Nou ja, bomen..., het zijn veldesdoorns van ruim 20 jaar met afmetingen van nog geen 10 jaar en het afgeleefde uiterlijk van oude bomen. Dat komt doordat ze moeten leven in een trottoir op de droge, zure zandgrond van de Veluwe. Ontsnappen ze eens met hun wortels naar een sappige tuin, dan wordt dat snel afgestraft met het afhakken van de schuldige waterhalers, want die drukken het trottoir op. Resultaat: gedrongen boompjes, waar bussen en vuilniswagens regelmatig takken afscheurden, die te laag over de weg hingen.

foto: Anne Alders

Bomen langs wegen hebben de eerste jaren begeleidingssnoei nodig om, letterlijk, de weg voor het verkeer vrij te houden. Maar ja, als die bomen maar niet hoger willen worden... Tenslotte werden ze deze winter toch maar meegenomen in het snoeiprogramma voor de hele buurt. Het resultaat zie je op de foto: droevig, maar onvermijdelijk. Een oplossing? Heb ik niet. Ze zullen gerust wel weer gaan groeien, want een veldesdoorn is net onkruid. Gelukkig!

Marjan van Elsland